

УДК 342.951

DOI 10.32755/sjlaw.2021.02.089

Терехов В. Ю.,

кандидат юридичних наук, адвокат,

м. Одеса, Україна

ORCID: 0000-0003-1923-8302

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСОБИ НЕДОПУЩЕННЯ ВТРУЧАННЯ (ТИСКУ) В ЗАКОННУ РОБОТУ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ НА ІНСТИТУЦІЙНОМУ РІВНІ

У статті запропоновано сучасне бачення концепції недопущення та протидії втручання (тиску) в законну діяльність правоохоронних органів як комплексне завдання державної політики, реалізація якої потребує застосування низки адміністративно-правових, організаційних, інформаційних засобів.

Визначено загальнонаціональні чинники, які стали передумовами для підвищення актуальності тематики на законодавчому та доктринальному рівнях: по-перше, закономірний розвиток вітчизняної правової системи, посилення інтеграції європейської правової традиції; по-друге, збільшення масштабу необґрунтованого тиску на правоохоронні органи у зв'язку з їх діяльністю, що набуває системного характеру.

Ключові слова: правоохоронні органи, перешкоджання, втручання незаконний вплив, незалежність правоохоронної інституції, критика.

Постановка проблеми. Незважаючи на те, що інституційне становлення правоохоронних органів на сучасному етапі розвитку правової держави відбувається під призвою незалежності та деполітизації під час виконання професійних обов'язків, правоохоронна система стикається із безпрецедентним тиском. Відмічається, що протидія законній діяльності спостерігається на усіх рівнях та сферах політико-правового, медійного функціонування правоохоронних органів. Зокрема, директор Національного антикорупційного бюро України зазначає, що протягом 2014–2020 років тиск на інституцію відбувається в різних формах, насамперед, йдеться про політичний тиск, який полягає в постійному ініціюванні різноманітних змін до законодавства, які ускладнювали операційну діяльність Національного бюро і процес притягнення до відповідальності за корупційні дії [1]. Зазначені факти та явища супроводжуються «вкиданням» неправдивих відомостей, що підривають довіру з боку громадсь-

кості, дестабілізують управлінські процеси та загалом зменшують діяльність апарату державницького механізму.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Необхідно відмітити окремі праці вчених, які опосередковано висвітлюють проблеми протидії незаконному впливу та втручання в роботу правоохоронних органів: О. Баранець, В. Варава, Д. Добровольський, С. Єрмолаєва-Задорожня, Д. Пономаренко, Г. Терещук та ін. Натомість відсутність комплексних праць, присвячених протидії необґрунтованому тиску засобами адміністративного права, обумовлює необхідність внесення доробку до зазначеного об'єкта наукового пізнання.

Метою статті є аналіз адміністративно-правових засобів недопущення втручання (тиску) в законну роботу правоохоронних органів на інституційному рівні.

Виклад основного матеріалу. З методологічного погляду, крім того, що втручання в роботу правоохоронних органів може бути *законним, незаконним, квазіправовим*, воно виражається в активній чи пасивній формі. Загалом такі форми відповідають, так званому, ступеню вираженого впливу: втручання, перешкодження (блокування), схилення до прийняття рішень, погрози та ін. Вивчення форм впливу є необхідним для формування адекватної політики реагування на них.

Єрмолаєва-Задорожня С. В. міркує, що системоутворюючою ознакою явища перешкодження (протидії) службовій діяльності працівників правоохоронних органів, є те, що воно охоплює конкретні форми людської протиправної активності (вчинки та діяльність, дії та бездіяльність), що виявляються в різноманітному впливі на працівників зазначених органів, спрямованому на недопущення або ускладнення виконання службових обов'язків, що пов'язані з реалізацією правоохоронних та правозастосовних функцій; метою зазначеної активності є унеможливлення виконання встановлених законом повноважень посадових осіб правоохоронних органів з різних мотивів [2, с. 38]. Продовжуючи думку вченої, слід деталізувати, що «перешкодження» та «втручання» є цілеспрямованим умисним діянням, спрямованим для настання шкідливих дезорганізаційних чинників.

Стосовно *наслідків* такого впливу доцільно виокремити вплив на *інституційну та функціональну роботу правоохоронної інституції*. Функціональна робота охоплює щоденне виконання завдань та реалізацію повноважень працівниками. Діяння, яке спрямоване на втручання у функціональну роботу, забороняється законом. Так, у Кримінальному кодексі України ст. 343 встановлено відповідальність за втручання в діяльність працівника правоохоронного органу, судового експерта, працівника державної виконавчої служби, приватного виконавця [3]. При цьому Верховний Суд України конкретизує, що із суб'єктивної сторони злочин характеризується прямим умислом та метою – перешкодити виконанню потерпілим службових обов'язків або добитися прийняття незаконних рішень. Особа, що його вчиняє, усвідомлює неправомірність і суспільну небезпечність впливу на працівника правоохоронного органу й бажає втрутитись у його діяльність з метою перешкодити виконанню ним службових обов'язків або добитися прийняття незаконних рішень [4].

Важливо зауважити, що ознаки кримінально караного діяння щодо втручання в роботу правоохоронного органу набуває лише за умови *правомірності* правоохоронної роботи, тобто, здійснення повноважень у межах і спосіб, встановлений законодавством, а особливо процесуальним законом. Чинник «правомірності» є наскрізним у питанні балансування законного та протиправного втручання, що включає поведінку як під час несення служби (питання внутрішньої діяльності, етикету та антикорупційної складової), так і вчинення процесуальних, управлінських дій.

За *характером* наслідки тиску та перешкоджання професійній діяльності працівника правоохоронних органів можуть мати як *матеріальну, так і нематеріальну природу*. На думку Єрмолаєвої-Задорожньої С. В., матеріальні наслідки перешкоджання службовій діяльності працівників правоохоронних органів виражаються у шкоді, завданій безпосередньо майну працівників правоохоронних органів та близьким родичам, а також державі у зв'язку з фінансуванням нею правоохоронної діяльності [2, с. 68–69].

Інституційний вплив та перешкоджання роботі правоохоронних органів не досліджено з позиції кримінологічної природи такого феномена, оскільки вияви системності відмічаються

винятково останнім часом у зв'язку із посиленням принципу незалежності. Основна відмінність інституційного від функціонального спротиву полягає в такому:

- ліквідація наслідків такого впливу неможлива окремим рішенням працівника правоохоронного органу, а є складним завданням для правоохоронного відомства, яке потребує залучення ресурсів та сил на політичному рівні керівництва;
- конфлікт може відбуватися за участю всіх гілок влади;
- прийняття кінцевого управлінського рішення належить до компетенції іншого суб'єкта публічної влади;
- потребує залучення великих обсягів фінансових та матеріальних ресурсів;
- втручання має ознаки використання законодавчих прогалин, конфліктних норм для створення перешкоджання нормальній роботі відомства.

Вплив на інституційну стабільність, здебільшого, включає і функціональний контекст, оскільки реагування на перешкоджання окремих випадків завжди здійснюється системним шляхом. Наприклад, на сучасному етапі в практичній діяльності правоохоронних відомств керівництвом відмічаються такі вирази інституційного спротиву:

- перерозподіл справ, які перебувають у розслідуванні іншим підрозділом без відома керівника;
- фабрикування доказів участі представника, керівництва правоохоронного органу в реалізації злочинних схем, махінацій, вчиненні суспільно шкідливих корупційних діянь, що створюють несприятливе загальнонаціональне уявлення про відомство;
- використання повноважень інших владних суб'єктів, а також суддів шляхом прийняття відверто цинічних, необґрунтованих рішень для реалізації завдань із неможливості притягнення до відповідальності винних осіб;
- внесення законопроектів, які дезорганізують роботу правоохоронних органів;
- визнання неконституційними окремих положень кримінального закону, в результаті чого провадження щодо притягнення до відповідальності винних закриваються. Наприклад, рішенням Конституційного Суду України у справі щодо відповідності Кон-

ституції України (конституційності) окремих положень Закону України „Про запобігання корупції“, Кримінального кодексу України, визнано неконституційними окремі положення кримінального та антикорупційного законодавства, в результаті чого Національним антикорупційним бюро України, Спеціалізованою антикорупційною прокуратурою, антикорупційним судом закрито провадження щодо розслідування незаконного збагачення [5]. При цьому низка вітчизняних авторитетних учених, правничих організацій, міжнародних експертів та організацій визнали рішення необґрунтованим, а політиками названо це як «підрив усіх антикорупційних досягнень у державі»;

- залучення окремими особами політичного, медійного впливу для прикриття незаконної діяльності;

- зміна керівництва правоохоронного відомства політичним, медійним або *квазіправовим* способом;

- створення штучних адміністративно-політичних перешкод для призначення новообраного керівника правоохоронного відомства, в тому числі умисне дезрегулювання положення про призначення керівника;

- зміна статусу, повноважень, підпорядкування правоохоронного органу, його підрозділів для усунення, зменшення обсягу його незалежності в системі апарату влади;

- *заполітизація* правоохоронного відомства шляхом безпосереднього чи опосередкованого залучення до сфери його управління певних політичних сил;

- медійне замовчування реальних фактів та висвітлення неправдивих, недостовірних відомостей про результати роботи відомства тощо.

Найважливішим правилом допустимості меж втручання є всеохопне дотримання принципу незалежності правоохоронних органів. У монографічній праці Д. М. Добровольський виокремлює критерії незалежності прокуратури, які, на наш погляд, мають універсальний характер: об'єктивний, який передбачає створення в державі таких умов функціонування суб'єкта правоохорони, що мінімізують можливості незаконного втручання; внутрішній – посадовці правоохорони повинні почувати себе незалежними при здійсненні покладених на них завдань; грома-

дяни мають бути переконані в тому, що правоохоронні органи функціонують без незаконного впливу на їх організацію та діяльність [6, с. 4].

Зауважимо, що забезпечення та реалізації принципу незалежності по-різному сконструйовані в нормативно-правовому регулюванні правоохоронної діяльності. Гарантія незалежності органів прокуратури забезпечується невтручанням в їх роботу. Так, згідно з п. 3 ч. 1 ст. 16 Закону України «Про прокуратуру» незалежність прокуратури забезпечується заборонаю незаконного впливу, тиску чи втручання у здійснення повноважень прокурора [7]. Опосередковано в контексті політичної нейтральності зазначається про незалежність прийняття рішень поліцейськими [8]. У статті 4 Закону України «Про Державне бюро розслідувань» встановлені гарантії незалежності, як засади діяльності Бюро. Зокрема, до їх числа віднесено: спеціальний статус органу, особливий порядок фінансування та організаційного забезпечення діяльності; особливий порядок добору, призначення та звільнення керівника; порядок здійснення повноважень Державним бюро розслідувань та його працівниками; заборону незаконного втручання в роботу; належну оплату праці працівників; правовий захист і забезпеченням особистої безпеки працівників та їхніх близьких родичів [9]. Аналогічні за змістом складові містяться в Законі України «Про Національне антикорупційне бюро» (ст. 4) та Законі України «Про Бюро економічної безпеки України» (ст. 5).

Як приклад позитивної практики, слід звернути увагу на визначеність засобів системного реагування на неналежну критику на адресу органів прокуратури на нормативному рівні. Так, відповідно до п. 7.2. наказу Офісу Генерального прокуратури «Про організацію інформування суспільства щодо діяльності органів прокуратури» з метою належної організації інформування суспільства про діяльність органів прокуратури встановлено обов'язок для структурних підрозділів систематично здійснювати моніторинг та аналіз інформаційного простору щодо висвітлення діяльності органів прокуратури у засобах масової інформації, повідомлень про кримінальні правопорушення та інші порушення закону з метою встановлення підстав для вжит-

тя заходів прокурорського реагування. Зміст матеріалів критичного характеру необхідно невідкладно доводити до відома керівників органів прокуратури [10]. Відповідальними за реалізацію такого завдання є Управління зв'язків із громадськістю та засобами масової інформації Генеральної прокуратури України.

З метою інтеграції зазначеної практики в нормативне регулювання та роботу інших правоохоронних органів доцільною є, в тому числі, організація проведення тренінгів для опанування працівниками навичок участі в інтерв'ю, організації повсякденної роботи щодо інформування громадськості, реагування на можливі інформаційні провокації.

На додаток слід зазначити, що реальна оцінка умов незалежності виконання правоохоронних завдань – це не тільки відсутність тиску та впливу з боку інших осіб, а й внутрішньопсихологічна впевненість у тому, що сама правоохоронна діяльність є соціально необхідною, значущою для суспільства. Здоровий психологічний корпоративний клімат є невід'ємною складовою незалежності та впевненості у правильній поведінці.

Одним із важливих питань у процесі вивчення засобів протидії втручання є *розмежування правомірного та неправомірного втручання* в роботу правоохоронних органів. Як зазначає В. В. Варава, одним із ключових критеріїв віднесення діяння за ознаками до правопорушень, склад якого визначений Кримінальним кодексом України або Кодексом України про адміністративні правопорушення, є адекватність учинених дій, гарантованих Конституцією та законами України [11, с. 127]. Слід також доповнити, що, крім *правомірного та неправомірного втручання*, є інше діяння, яке за складом не містить ознак правопорушення, натомість, охоплюючи зловживання певним правом, створює перешкоди для ефективного виконання правоохоронних функцій.

Протидія необґрунтованим, неправдивим висловлюванням є невід'ємною складовою сучасної політики управління в правоохоронній діяльності. Проте раціональна та правдива оцінка у формі критики є доцільним та необхідним методом громадського контролю. Відповідно до ст. 34 Конституції України кожному гарантується право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань [12]. Міжнародним пактом

про громадянські і політичні права визначено, що кожна людина має право на вільне вираження свого погляду, що включає свободу шукати, одержувати і поширювати будь-яку інформацію та ідеї [13]. Крім цього, Парламентська Асамблея Ради Європи у Резолюції № 1165 вказала, що право кожної людини на приватність і право на свободу вираження поглядів є основою демократичного суспільства [14].

У сучасному світі інформаційних відносин працівники правоохоронних органів усе більше стають об'єктами неправдивої критики, що потрібно розглядати як форму впливу на їх професійну діяльність. Особливо негативними є критичні відомості, які не відповідають дійсності, або ж взагалі не стосуються публічної діяльності уповноваженої особи. Як зазначає Н. Морцагіна, дедалі частіше трапляються випадки необгрунтованої критики та безпідставних нарікань з боку представників ЗМІ, можновладців, активістів різноманітних громадських організацій, які пропонують звільнити весь суддівський та правоохоронний корпус, посилячись на їх непрофесіоналізм і заплямованість репутації [15].

Впровадження сучасних психологічних форм захищеності працівників правоохоронних органів сприяє підвищенню їх професійної придатності, здатності протистояти загрозам, викликам.

Загалом професійна робота в правоохоронних органах характеризується такими ознаками психологічної природи: по-перше, владний характер повноважень працівників, який потребує високих моральних якостей; по-друге, значне навантаження та фактично ненормований робочий день, що потребує неабиякої нервово-психічної стійкості та витривалості; по-третє, різноманітність виконуваних функцій, що потребує високих розумових здібностей та ділових якостей [16, с. 8–9].

Висновки. У результаті проведеного аналізу адміністративно-правових засобів недопущення втручання (тиску) в законну роботу правоохоронних органів на інституційному рівні пропонуємо класифікувати незаконний вплив на діяльність правоохоронних органів на *інституційний* (тиск на роботу відомства чи окремої правоохоронної функції) та *функціональний* (перешко-

джання індивідуальній, оперативно-слідчій чи управлінській діяльності посадових осіб).

Відмінність інституційного від функціонального спротиву полягає у такому: має системний характер та посягає на незалежність правоохоронної інституції; ліквідація наслідків такого впливу неможлива окремим рішенням працівника правоохоронного органу, а є складним завданням для правоохоронного відомства, яке потребує залучення ресурсів та сил на політичному рівні та медійних інструментів; конфлікт може відбуватися за участю всіх гілок влади; прийняття кінцевого управлінського рішення з метою припинення впливу належить до компетенції іншого суб'єкта публічної влади; ліквідація наслідків інституційного тиску потребує залучення великих обсягів фінансових та матеріальних ресурсів; системне втручання має ознаки використання законодавчих прогалин, конфліктних норм для створення перешкод у нормальній роботі відомства.

Функціональний вплив посягає на щоденні завдання та реалізацію повноважень окремими працівниками в рамках їх роботи. Об'єкт відносин, які охоплюються перешкоджанням у виконанні функцій та втручанням в діяльність посадових осіб правоохоронних органів, регламентується законом, зокрема, статтею 343 Кримінального кодексу України.

Чинник «правомірності» є наскрізним у питанні балансування законного та протиправного втручання, що включає поведінку як під час несення служби (питання внутрішньої діяльності, етикету та антикорупційної складової), так і вчинення процесуальних, управлінських дій. Це означає, що кримінально караним діянням щодо втручання в роботу правоохоронного органу набуває лише за умови *правомірності* правоохоронної діяльності, тобто, в межах і способами, встановлених законодавством.

За *характером* наслідки функціонального впливу та перешкоджання професійній діяльності працівника правоохоронних органів можуть мати як *матеріальну, так і нематеріальну природу*.

Список використаних джерел

1. Ситник А. Корупційна система тисне на антикорупційні органи, але останнє слово – за громадянським суспільством. URL: <https://nabu.gov.ua/novyny/korupciyna-systema-tysne-na-antukorupciyni->

organy-ale-ostannye-slovo-za-gromadyanskym (дата звернення: 20.08.2021).

2. Єрмолаєва-Задорожня С. В. Кримінологічна характеристика перешкоджання службовій діяльності працівників правоохоронних органів та його запобігання: дис. ... канд. юрид. наук (д-ра філос.): 12.00.08 / Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого. Харків, 2019. 217 с. URL: <http://criminology.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/09/Disertatsiya-YErmolayevoyi-Zadorozhnoyi-S.V.pdf> (дата звернення: 20.08.2021).

3. Кримінальний кодекс України: Закон від 05.04.2001 р. № 2341-III. Дата оновлення: 15.07.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2341-14> (дата звернення: 20.08.2021).

4. Справа № 200/15130/15-к: постанова Верховного Суду щодо притягнення до кримінальної відповідальності за втручання в діяльність працівника правоохоронного органу від 20.09.2018 р. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/649865/> (дата звернення: 20.08.2021).

5. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 47 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень Закону України „Про запобігання корупції“, Кримінального кодексу України: рішення Конституційного Суду України від 27.10.2020 р. № 13-р/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v013p710-20> (дата звернення: 20.08.2021).

6. Добровольський Д. М. Незалежність як засада організації та діяльності органів прокуратури: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.10. Одеса, 2017. 195 с.

7. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 р. № 1697-VII. Дата оновлення: 11.07.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1697-18> (дата звернення: 20.08.2021).

8. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. Дата оновлення: 08.08.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/580-19> (дата звернення: 20.08.2021).

9. Про Державне бюро розслідувань: Закон України від 12.11.2015 р. № 794-VIII. Дата оновлення: 05.08.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/794-19> (дата звернення: 27.08.2021).

10. Про організацію інформування суспільства щодо діяльності органів прокуратури: наказ Генерального прокурора від 11.11.2020 р. № 520. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0520905-20> (дата звернення: 27.08.2021).

11. Варава В. В. Запобігання та протидія втручанню в діяльність працівника правоохоронного органу з викриття кримінальних правопорушень у митній сфері. *Правова позиція*. 2018. № 2 (21). С. 125–130.

12. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. Дата оновлення: 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 28.08.2021).

13. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права: Пакт Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй від 16.12.1966 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/995_043 (дата звернення: 28.08.2021).

14. Право на приватність: Резолюція Парламентської Асамблеї Ради Європи від 26.06.1998 р. № 1165 (1998). URL: <https://cedem.org.ua/library/rezolyutsiya-1165-1998-pravo-na-pryvatsnist/> (дата звернення: 29.08.2021).

15. Морщакіна Н. Як необґрунтована критика впливає на роботу законників. *Закон та бізнес*. 2016, № 43 (1289). URL: https://zib.com.ua/ua/126032-znecinena_femida_yak_neobgruntovana_kritika_vplivae_na_robot.html (дата звернення: 29.08.2021).

16. Методичні рекомендації щодо використання окремих психологічних знань та прийомів для підвищення ефективності кадрової роботи в органах прокуратури. Київ, 2017. 44 с.

Terekhov V.

ADMINISTRATIVE AND LEGAL MEANS OF PREVENTING INTERFERENCE (PRESSURE) IN THE LEGITIM WORK OF LAW-ENFORCEMENT AUTHORITIES AT THE INSTITUTIONAL LEVEL

A modern vision of the concept of preventing and counteracting interference (pressure) in the legitim work of law-enforcement authorities as a complex task of public policy, the implementation of which requires the use of a number of administrative, legal, organizational, informational tools are offered in the article.

Nationwide factors that have become prerequisites for increasing the relevance of the topic at the legislative and doctrinal levels are identified. They are the following: 1) the natural development of the domestic legal system, strengthening the integration of the European legal tradition; 2) the increase in unjustified pressure on law enforcement agencies in connection with their systemic activities.

Interference in the work of law-enforcement authorities can be legal, illegal, quasi-legal. The forms of influence expression are: active one (for example, media attacks) or passive form (non-appointment of the head). The influence expression is classified according to the following gradation: interference, obstruction (blocking), inclination to make decisions, threats, etc. Studying of forms of influence is necessary for forming an adequate policy to respond to them.

The article emphasizes that in addition to lawful and unlawful interference, there is another act that does not contain the elements of an offense, instead, covering the abuse of a certain right, creates obstacles to the effective performance of law enforcement functions.

The author notes that the introduction of modern psychological forms of law-enforcement officers' protection helps to increase their professional suitability, ability to withstand threats and challenges.

Key words: law-enforcement authorities, obstruction, interference, unlawful influence, independence of law-enforcement institution, criticism.

Reference

1. Sytnyk, A. "Corruption system puts pressure on anti-corruption bodies, but the last word is for civil society", available at: <https://nabu.gov.ua/novyny/korupciyna-systema-tysne-na-antikorupciyni-organy-ale-ostannye-slovo-za-gromadyanskym> (accessed 20 August 2021).

2. Yermolaieva-Zadorozhnia, S. V. (2019), Criminological characteristics of obstruction of law-enforcement officers' official activity and its prevention: Ph.D. in Law Thesis, Yaroslav Mudryi National Law University, Kharkiv, 217 p., available at: <http://criminology.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/09/Disertatsiya-YErmolayevoyi-Zadorozhnoyi-S.V.pdf> (accessed 20 August 2021).

3. Criminal Code of Ukraine: Law dated 05.04.2001 No. 2341-III. Date of update: 15.07.2021, available at: (accessed 20 August 2021).

4. Case No. 200/15130/15-k: Resolution of the Supreme Court on bringing to criminal responsibility for interfering in law-enforcement officer's activities dated 20.09.2018, available at: (accessed 20 August 2021).

5. Decision of the Constitutional Court of Ukraine in the case on the constitutional petition of 47 deputies of Ukraine on compliance with the Constitution of Ukraine (constitutionality) of certain provisions of the Law of Ukraine "On Prevention of Corruption", Criminal Code of Ukraine: Decision of the Constitutional Court of Ukraine dated 27.10.2020, No. 13-p/2020, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v013p710-20> (accessed 20 August 2021).

6. Dobrovolskyi, D. M. (2017), Independence as a principle of organization and activity of the prosecutor's office. Odessa.

7. Ukraine (2014), *On the Prosecutor's Office*: Law of Ukraine, Verkhovna Rada of Ukraine, Kyiv, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1697-18> (accessed 20 August 2021).

8. Ukraine (2015), *On the National Police*: Law of Ukraine, Verkhovna Rada of Ukraine, Kyiv, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/go/580-19> (accessed 20 August 2021).

9. Ukraine (2015), *On the State Bureau of Investigation: Law of Ukraine*, Verkhovna Rada of Ukraine, Kyiv, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/go/794-19> (accessed 27 August 2021).

10. Ukraine (2020), *On the Organization of Informing the Public About the Activities of the Prosecutor's Office: the order of the Prosecutor General*, Kyiv, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0520905-20> (accessed 27 August 2021).

11. Varava, V. V. (2018), "Prevention and counteraction to interference in a law-enforcement officer's activities to expose criminal offenses in the customs sphere", *Legal position*, No. 2 (21), pp. 125–130.

12. Ukraine (1996), *Constitution of Ukraine: Law of Ukraine*, Verkhovna Rada of Ukraine, Kyiv, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/go/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (accessed 28 August 2021).

13. United Nations (1966), *International Covenant on Civil and Political Rights: Covenant*, the General Assembly, New York, available at: https://zakon.rada.gov.ua/go/995_043 (accessed 28 August 2021).

14. Council of Europe (1998), *Right to privacy: Resolution of the Parliamentary Assembly*, Strasbourg, available at: <https://cedem.org.ua/library/rezolyutsiya-1165-1998-pravo-na-privatnist/> (accessed 29 August 2021).

15. Morshchahina, N. (2016), "How unfounded criticism affects the work of lawyers", *Law and Business*, No. 43 (1289), available at: https://zib.com.ua/ua/126032-znecinena_femida_yak_neobgruntovana_kritika_vplivae_na_robot.html (accessed 29 August 2021).

16. General Prosecutor's Office of Ukraine (2017), *Guidelines for the use of certain psychological knowledge and techniques to improve the efficiency of personnel work in the Prosecutor's Office*, General Prosecutor's Office of Ukraine, Kyiv.